Αντιφατικό «2004», γεμάτο γρίφους

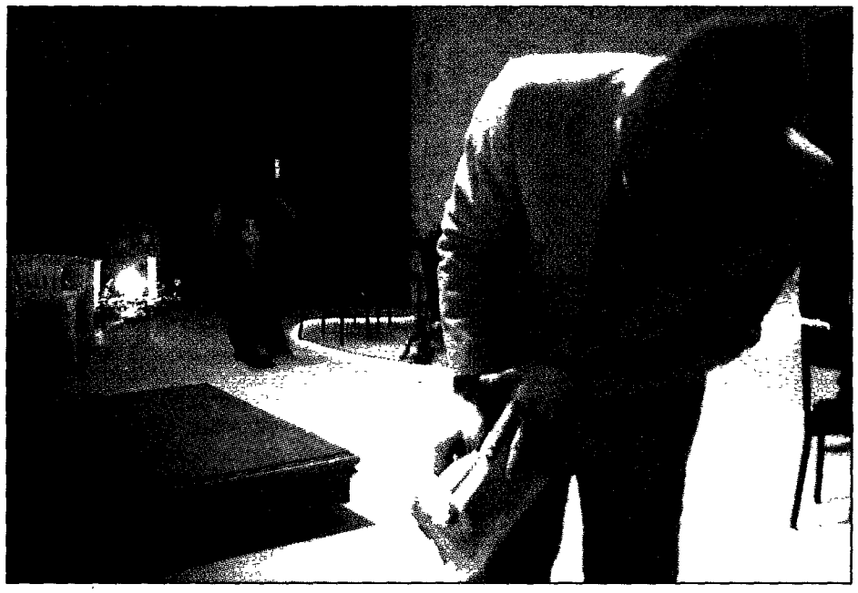
Από τον Μ. Μαρμαρινό – **Κριτική Σπύρος Παγιατάκης**

«2004»
Σκηνοθεσία: Μιχαήλ Μαρμαρινός
Θέατρο: Θησείο

Αρρυθμα αργό. Επιτηδευμένα νεωτεριστικο. Σπουδαιοφανές. Υπερβολικά μακρύ. Ομως, συγχρόνως και σπάνιο ως είδος για την ελληνική θεατρική αγορά. Ηθοποιοί οι οποίοι ξοδεύονται με εντυπωσιακή αυταπάρνηση. Εδώ, βλέπει κανείς την –ευτυχώς όχι έντεχνη– κίνηση σε μια από τις πλέον ενδιαφέρουσες παρουσιάσεις της στο ελληνικό θέατρο. Εδώ –πάλι– ο θεατής υποχρεώνεται να θέτει σε κίνηση το μυαλό του – έστω κι αν είναι μόνο και μόνο για διαδικασίες αποκωδικοποίησης. Πάντως, όχι αναγκαστικά αποτελεσματικές. Η παράσταση του Μιχαήλ Μαρμαρινού (ιδέα, σύλληψη και σκηνοθεσία), που έχει τίτλο «2004» και υπότιτλο «An Invitation to Dance», είναι αντιφατική.

Επάνω στα καλούπια δύο προηγούμενων συνθέσεων (για την περίπτωση αυτή συχνά έχει χρησιμοποιηθεί και ένας πολύ αδόκιμος όρος: «περφόρμανς»), τον «Ρομαντισμό» και τον «Εθνικό Υμνο», το «2004» είναι περισσότερο συγγενικό με ανάκατα παιχνίδια παρά με κάποιους αγώνες – Ολυμπιακούς ή άλλους. Στον χορταστικά ψηλοτάβανο χώρο του θεάτρου «Θησείο», οι θεατές κάθονται σε τραπεζάκια των 4–5 ατόμων όπως σ' ένα αστικό τεϊοποτείο του Μεσοπολέμου. Ενώ παρακολουθούν μια σειρά από κάτι μεταξύ –as το πούμε λοιπόν– «performances» και «stand up comedies», δηλαδή απαγγελίες κομματιασμένων φράσεων κι ευφυολογημάτων, τους σερβίρεται τσάι.

Διάβασα σ' ένα προηγούμενο δελτίο Τύπου πως η ιδέα του «2004» γεννήθηκε «...τις περυσινές μέρες της αντίστροφης μέτρησης για την έναρξη των Ολυμπιακών Αγώνων». Σύμφωνοι. Πώς όμως αντιλαμβάνεται το κοινό μία παράσταση που εκφράζεται σε γρίφους;

Ο Μιχαήλ Μαρμαρινός, από τους πλέον ένθερμους αναζητητές καινούργιων μορφών θεάτρου, δείχνει στο «2004» να έχει φθάσει τα όριά του, επαναλαμβάνοντας και αντιγράφοντας εαυτόν.

Ανάλογα με ό,τι κουβαλά κανείς, ανάλογα με την προϊστορία του καθενός και με την παιδεία του, ανάλογα με το σύστημα αξιών που έχει διαμορφώσει, αναλόγως από πού έρχεται («έρχομαι εξ Ομονοίας», που έγραφε κι ο Γιώργος Σεφέρης) εδώ θα συμπεράνει πολύ διαφορετικά πράγματα. Θα ήταν επομένως πέρα για πέρα άχαρο εκ μέρους μου να παίξω τώρα εδώ τον ρόλο ενός θεατρικού ονειροκρίτη, κάνοντας διάφορες απόπειρες για να αποκωδικοποιήσω το γιατί ο ένας ηθοποιός έτρεχε σαν μανιασμένος σε κύκλους, απαγγέλλοντας τον ρόλο του, και αν οι γόβες–στιλέτο, που φορούσαν κάποιες από τις «περφόρμερ», ήταν μέσα στα «πραγματικά όρια» ή όχι.

Ομιχλώδη όρια

Ποια όρια; Αλλο πάλι μυστήριο κι αυτό. Οπως –για μένα τουλάχιστον– ομιχλώδης παραμένει και η σημαδιακή φράση με την οποία ο Μιχαήλ Μαρμαρινός επεξηγεί(;) τη φιλοσοφία της συγκεκριμένης παράστασης: «Ξεκινώντας από τη σύμβαση της κατάργησης των πραγματικών ορίων, καταλήγουμε στο ντοκουμέντο», λέει ο Μαρμαρινός και εξηγεί: «Η ιδέα γεννήθηκε τον καιρό των Ολυμπιακών Αγώνων, τις ημέρες της αντίστροφης μέτρησης, τις ημέρες της ελεύθερης πτώσης μας στο σημείο μηδέν, για την έναρξη των Ολυμπιακών Αγώνων, και ωρίμασε μετά τη λήξη τους, όταν η μεθεόρτια έλλειψη αποζήτησε μια συνέχεια: "Και τώρα, τι;"».

Μετά, τι αλήθεια γίνεται επίσης και μ' όσους επιμένουν να αναμορφώνουν το θέατρο; Και πολύ καλά που κάνουν. Ανάμεσά τους και ο Μιχαήλ Μαρμαρινός, ο οποίος είναι από τους πλέον ένθερμους αναζητητές καινούργιων μορφών θεάτρου. Παλιά τέχνη αυτή η αναζήτηση, όλων όσοι επιχείρησαν –και εξακολουθούν να επιχειρούν– να απελευθερώσουν το θέατρο από τα «δεσμά» του και να το κάνουν το επίκεντρο του αυθορμητισμού και της συνάντησης όλων των τεχνών.

Από τον Αντολφ Αππια και πέρα –δηλαδή πριν από περισσότερο από έναν αιώνα–, αμέτρητοι είναι όσοι είχαν κι εξακολουθούν να έχουν ως όραμα ένα παρόμοιο «ολικό θέατρο», ένα Totaltheater που λένε και οι Γερμανοί, με τους οποίους ο Μαρμαρινός συγγενεύει περισσότερο παρά με τους Αγγλοσάξονες ή τους Λατίνους. Και ο αναμφίβολα ταλαντούχος σκηνοθέτης μας έχει δημιουργήσει μέχρι τώρα σημαντικές εργασίες.

Πολλαπλά αντίτυπα

Ομως, εδώ δείχνει να έχει φθάσει –και μάλιστα ξεπεράσει– τα όριά του, επαναλαμβάνοντας και αντιγράφοντας εαυτόν. Κι αυτή η επανάληψη, τούτη η ρουτίνα και ο ράθυμος πλατειασμός είναι η αρχή μιας κατηφόρας για οποιονδήποτε επιθυμεί να θέσει τον εαυτό του στη συνομοταξία του πρωτοποριακού ψαξίματος. Γιατί, ποιο το όφελος να διαθέτει κανείς μια καλή και ομοιογενή ομάδα νέων ηθοποιών, όπου ο καθένας λάμπει τόσο με την ευστροφία του μυαλού του όσο και με τη σωματική του τεχνική (Γ. Στάνκογλου, Ιω. Τσιριγκούλη, Αλ. Κατέχης, Μ. Πανουργιά, Θ. Τζήμου, Σ. Κέκε) όταν τους υποχρεώνει να κάνουν άλματα του 1,50 μέτρου τη στιγμή που οι ίδιοι μπορούν άνετα να ξεπερνάνε τα 2,50; Ποιο το όφελος να επαναλαμβάνει ξανά και ξανά τα ίδια πράγματα –χαρακτηριστικό των υπερηλίκων– όταν η μιάμιση ώρα έφθανε και περίσσευε, αντί των δύο συν; Το να εφευρίσκει –ή, έστω, να πρωτοπαρουσιάζει– ένας δημιουργός νέες, ενδιαφέρουσες εικαστικές φόρμες είναι θετικό. Οταν όμως τις παρουσιάζει σε πολλαπλά αντίτυπα, τότε μοιραία τις ευτελίζει.

Ο Μιχαήλ Μαρμαρινός είναι ένα από τα πιο σημαντικά σύγχρονα θεατρικά κεφάλαιά μας. Θα ήταν κρίμα να περιοριστεί στην παραγωγή πολλαπλών αντιγράφων.

1 Μαΐου 2005